

De visie van Ella van Lingen

Kunstbeoefening ligt dicht bij het zorgdoel van Reinaerde

Haar curriculum beslaat ruim vijftig jaar 'maatschappelijk relevante opgaves vanuit organisatiekundig perspectief'. Zij floreert in een werkomgeving waarin welzijn, dienstverlening, zorg en netwerken aan elkaar geregen worden. Sinds 2012 is ze voorzitter van de raad van bestuur van Reinaerde. In deze Visie Op geeft Ella van Lingen haar kijk op de veranderende rol van zorg binnen de samenleving.

Wat is de rode draad in uw loopbaan?

Ik heb de sociale academie gedaan: maatschappelijk werk en bestuurlijk welzijnswerk. Daarna heb ik bedrijfskunde gestudeerd. Die combinatie van het maatschappelijk werkveld samen met organisatiekundige principes heeft mij altijd aangesproken. Zorg en samenleving, mens en maatschappij: dat zijn echt mijn thema's. Die maatschappelijke drive vind ik van belang. Ik had het moeilijk in de periode dat er heel veel commerciële zorg werd gestart.

Wat maakt u een goede bestuurder?

Het gaat meer om de besturing: dat wat je met z'n allen teweegbrengt, dan om de persoon van bestuurder. Wij zijn bij Reinaerde steeds meer van buiten naar binnen gaan denken. Dus ik probeer altijd de vraag te stellen: wat gebeurt er in de wereld en wat hebben wij daarmee te doen in onze setting? Vanuit dat vertrekpunt ben ik actief om de verschillende partners en onszelf als onderdeel daarvan aan elkaar te verbinden.

Hoe uit dat van buiten naar binnen denken zich bij Reinaerde?

Je moet beginnen bij de persoon die iets nodig heeft in zijn leven en het verband zien waarin hij of zij leeft, denkt, werkt en met anderen samenleeft.

Daarna kun je gaan nadenken over de vorm van begeleiding. Zorg en welzijn zijn zo verweven met de buurt waarin je woont: de huisartsenpraktijk, de school, het werk, vrijwilligers, vrienden en familie die je wel of juist niet om je heen hebt. Haal iemand daar dus niet zomaar weg. We moeten ook nadenken over de tekorten in arbeidskrachten en financiën. We hebben simpelweg niet de budgetten die er voor de groeiende zorgvraag nodig zijn, dus zijn we aan het nadenken over andere oplossingen.

In welke richting ziet u die oplossingen?

We kijken hoe we zonder zorgverleners de vraagstukken van welzijn, gezondheid, leven en ook het afhankelijk zijn vanwege een beperking, op kunnen lossen. Kijk naar de buurt, familie, vrijwilligers of toevallige contacten. Weeg het belang en benut het, in plaats van direct zorgtrajecten naar je toe te halen. Nieuwe werkvelden aan elkaar verbinden die ogenschijnlijk minder met elkaar gemeen hebben. Heel veel mensen die zorg nodig hebben, zijn zelf ook

Ella van Lingen: 'Mensen willen uit de verf komen.'

Foto: still uit film van Rijk-Willerm Schmelter

vrijwilliger. Die wederkerigheid hebben we nodig. Durf daar gewicht aan te geven en stappen te zetten. Hard op tafel leggen dat we hele stukken van de zorg niet meer met professionele mensen kunnen invullen. Je wilt natuurlijk altijd terug kunnen vallen op gespecialiseerde zorg, maar we hebben daar zuinig, doeltreffend en evenwichtig mee om te gaan.

Een voorbeeld hiervan is Re-creatie op De Heygraeff (zie kader red). Hoe is dit tot stand gekomen?

Er lagen vraagstukken met betrekking tot de dagbesteding. Op het niveau van: gaan we dit gebouw slopen? Moet er nieuwbouw komen? Dat wilden we eigenlijk niet. We zochten nieuwe impulsen voor dagbesteding en dag-beleving. Anders dan – ik zeg het nu heel plat - mensen in een busje van plek A naar plek B brengen waar een batterij mensen dagbesteding voor ze organiseert. We wilden op een inclusieve manier de mensen die daar wonen verbinden met de mensen die daar werken en recreëren. Hen belevingen, taken en rollen geven, zodat ze een completer mens zijn. Dat kun je als zorgverlener ook bereiken, maar je doet het nu met bronnen, mensen en materialen uit je eigen omgeving. Een brede duurzame gedachte gaat niet alleen over zonnepanelen, maar over: wij zijn allemaal onderdeel van de wereld.

Een mooie vorm van Re-creatie, oftewel hergebruik, op de Heygraeff.
Foto Ben Nienhuis

Heeft Reinaerde dit project zelf gefinancierd?

Ons zorgbudget is voor de zorg. Daarover verantwoordt we ons aan de gemeente, het zorgkantoor of de verzekeraar. Wil je iets doen dat innovatie teweegbrengt of ontwikkeling stimuleert en het is groter dan gemiddeld, dan heb je echt andere geldstromen nodig. En voor langere tijd zodat je de kans krijgt het in je reguliere werk te gaan inbouwen. Het is voor ons trouwens geen project, maar een beweging die bijdraagt aan de opgave waarmee we begonnen. Op welke manier kun je mensen in contact brengen met elkaar, op welke manier kun je werkvelden aan elkaar knopen die welzijnsaspecten, het leren en inspireren vertegenwoordigen. En hoe kunnen we ervoor zorgen dat die omgeving, die samenleving in het klein, zelf verder gaat nadat wij een handje hebben geholpen?

Zou u een intensief proces als het opzetten van Re-creatie andere organisaties aanraden?

Er zitten zeker principes in die ik anderen, maar ook onszelf op andere plekken, aanraad. Neem een vraagstuk en probeer dat verder te brengen. Als je weet dat het op de juiste visie en uitgangspunten gestoeld is, maakt de vorm niet zoveel uit. Wij wilden hier graag met kunstenaars werken. Dan ga je bedenken: wat kunnen we elkaar bieden? In De Heygraeff staat een oude

portierswoning. Die hebben we opgeknapt, zodat we de kunstenaars gratis huisvesting kunnen bieden. Op hun beurt geven zij hun kunnen en inspiratie door. Dat doet iets met de mensen die in De Heygraeff wonen, die op bezoek komen, die er werken: het brengt nieuwe ideeën en energie. Nu kijken we hoe we dat kunnen verzelfstandigen. Dat mensen uit zichzelf blijven komen, niet omdat wij ze inhuren.

Wat is de meerwaarde van kunst in de zorg?

Kunst in welke vorm dan ook biedt mogelijkheden om emoties te beleven, jezelf tot uitdrukking te brengen en te voelen dat je met je kunst iets belangrijks teweegbrengt. Dat zit dicht bij het zorgdoel: mensen verleiden uit de verf te komen. Dat je jezelf mag zijn, balans mag ervaren, met je spanning om kan gaan. Laten we meer vanuit de mens als geheel naar de zorg kijken.

Betekent dat ook dat die kunstbeoefening uit het algemene budget mag en kan?

Ja, op het moment dat iemand als dagbesteding kunst beoefent is het basis budget. Dan kan daar ook een begeleider op werken. Zodat iemand datgene kan doen wat hij wil leren of welzijn wil beleven. Het is wel zo krap geworden, in aantallen mensen en in budgetten dat we een maatschappelijke bijdrage nodig hebben. Bijvoorbeeld: een bedrijf wil een kunstwerk, of een kunstenaar zoekt een inspireerde werkomgeving of een school wil interessante lessen geven met een maatschappelijke functies. Deze samenwerkingen dienen als aanvullend onderdeel op het basis budget van de zorg.

Wat vraagt deze manier van werken van medewerkers en begeleiders?

Onze begeleiders zijn continu op zoek naar: wie ben jij, wat kun jij, wat wil jij en wat moet onze bijdrage dan zijn? Zonder die grote waarde kunnen we niet. Het vervolgens denken in samenwerkingen is voor de een heel natuurlijk en voor de ander nog een te verwerven competentie. We proberen dat te stimuleren door te vragen: waar ligt jouw interesse? Hou je van dieren, natuur, kunst? Vanuit je eigen passie zie je vaak makkelijker verbindingen.

Wat is uw ambitie voor de toekomst?

Dat Reinaerde nog veel belangrijker wordt in al die groepen in het dorp of de buurt. Dan gaat de naam Reinaerde meer naar de achtergrond en zijn mensen met een beperking onderdeel van de ondernemersvereniging of van het sociaal cultureel werk. Wij zijn dan een van die verschillende groepen die elkaar inspiratie brengen. Daarnaast bieden we professionele zorg waarop mensen

Workshop van kunstenaar Krisztina Czika tijdens haar residency op De Heygraeff van 1 oktober – 31 december 2021. Foto Ben Nienhuis

Re-creatie op De Heygraeff

Op De Heygraeff in Woudenberg verblijven kunstenaars 'in residence' in het gastatelier Re-creatie. Zij verblijven drie maanden in de oude portierswoning en werken in de omgeving waar de mensen wonen, in het dorp, de natuur en in het recreatie-gebied erom heen. Zo leggen ze nieuwe verbindingen tussen De Heygraeff, waar mensen met een (ernstige) verstandelijke- en lichamelijke beperking wonen, en de (recreatieve) omgeving.

De kunstenaars en ontwerpers ontwikkelen nieuw werk, producten, een workshop of diensten die waarde toevoegen aan de recreatie en daarbuiten. Daarbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van restmaterialen uit de organisatie en de omgeving van De Heygraeff. Het kunstproject Re-creatie, onder artistieke leiding Sjaak Langenberg en Rosé de Beer, heeft de Elisabeth van Thüringenprijs gewonnen, een landelijke prijs voor voorbeeld-stellende kunstprojecten in de zorg.

Uit het juryrapport:

De jury is van mening dat het kunstproject Re-creatie de domeinen kunst én zorg op zeer oorspronkelijke wijze met elkaar vervaagt en bovendien op buitengewone manier het thema 'verbinding' tot uiting brengt. Makers en bewoners, kunst, ambacht en design, verbeelding en functionaliteit gaan in het project een alliantie met elkaar aan. Doordat sterk wordt ingezet op hergebruik of recyclage is er een additionele bonus: het denken over en de aandacht voor milieu en duurzaamheid wordt gestimuleerd. www.re-creatie-reinaerde.nl

Shen van de Knaap, *Stagiaire*, potlood op papier, 100 x 70 cm
Foto: Photowork

kunnen terugvallen als een vraagstuk te groot is voor mensen met een verstandelijke beperking. En ook het bieden van die zorg kan in combinatie met het netwerk, zoals een plaatselijke huisarts of specialist in de psychiatrie.

Ziet u een rol voor Special Arts in dit soort netwerken?

Volgens mij is het heel erg van belang dat er organisaties zijn die op een bepaald vlak, zoals Special Arts op het gebied van kunst, activiteiten organiseren die wij nooit op onze schouders kunnen nemen. In een netwerk is dus ofwel tijdelijk ofwel permanent zeker plaats voor dit soort organisaties om dat gedachtengoed verder te beïnvloeden. Het is altijd goed om met elkaar te bespreken hoe wij die rollen verder kunnen invullen. Daarnaast heeft Special Arts de platformen om kunstenaars zelf meer aan het woord te laten. Henzelf laten vertellen over hun talent, of ze dit altijd al hadden, wat ze hebben geleerd en wat het ze brengt.

Waar ligt uw interesse op het gebied van kunst?

Ik houd van kunst omdat het inspiratie geeft en bezinning teweegbrengt. En omdat kunst je blik verbreedt. Ik houd ook erg van poëzie, taal, woorden en kleuren. Ook hierin vind ik het mooi als verrassende combinaties aan elkaar worden geplakt en er iets nieuws zichtbaar wordt.

Wat is uw keuze uit de Special Arts galerie?

Stagiaire van Shen van der Knaap. Shen werkt in Ateliers De Wijde Doelen van Reinaerde in Utrecht. Dit werkt spreekt mij aan, omdat het zo inspirerend is nieuwe mensen om je heen te leren kennen. Hen zien en te proberen om ieders eigen sfeer te vangen in het werk, dat vind ik heel knap. De lijnen en de kleurstellingen vind ik heel mooi gekozen.

Alice de Koning

Ella van Lingen is sinds augustus 2012 voorzitter van de raad van bestuur van Reinaerde. Zij is sociaal-maatschappelijk en bedrijfskundig opgeleid en heeft in Flevoland, Gelderland en in Utrecht in management-, directie- en bestuursfuncties gewerkt in zorg en welzijn, jeugd, gehandicaptenzorg. Als toezichthouder werkte zij in woningcorporaties, jeugd en sociale werkvoorziening. Zij woont in Hoevelaken en is 58 jaar.